

VNG Kadernota 2019

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1 Inleiding	4
2 De context van de VNG voor 2019	5
3 Beleidsmatige kaders voor 2019	8
4 Financiële kaders voor 2019	14

Voorwoord

Nieuwe samenwerking binnen én buitenshuis

2019 is het eerste volledige jaar waarin de net gekozen gemeenteraden en de net benoemde colleges met enthousiasme en ambitie nieuw gemeentelijk beleid vorm geven. Het is ook het jaar waarin het nieuwe VNG-bestuur en de nieuwe commissies met elkaar aan de slag gaan. Een jaar vol ontwikkelingen in het gemeentelijk domein, want ook het nieuwe kabinetsbeleid heeft implicaties voor de lokale praktijk.

Het opstellen en uitvoeren van goed beleid vraagt om goede samenwerking binnen de gemeentegrenzen met het bedrijfsleven, het onderwijs, maatschappelijke organisaties. Goed beleid vraagt ook samenwerken over grenzen heen. Regionaal of euregionaal met andere gemeenten waarbij de Nederlandse grens geen barrière vormt. Maar ook op landelijk niveau is samenwerking tussen medeoverheden essentieel. Nederland staat de komende tijd voor een aantal uitdagingen, zoals de energietransitie, het tegengaan van eenzaamheid en het terugdringen van het aantal mensen met problematische schulden. De aanpak van deze maatschappelijke opgaven is alleen mogelijk als het Rijk, provincies en waterschappen programmatisch samen werken. En daarom is het zogenoemde IBP (Interbestuurlijk Programma) voorbereid. In de komende jaren kan dit een grote rol spelen bij ons werk.

Het komende jaar staat in het teken van de ontwikkeling van een nieuwe meerjarenvisie 2020-2024 voor de VNG. Wij hechten eraan dat dit gebeurt in samenspel met onze vereniging. De aanpak is vanaf dag één anders dan de voorgaande keer. We starten met een publicatie met bijdragen van planbureaus en adviesraden over een aantal thema's die een rol gaan spelen in de nabije toekomst. Deze dient als inspiratie en is tevens een voorbeeld van het verstevigen van de samenwerking tussen gemeenten, adviesraden en kennisinstututen zoals het CBS, het SCP, de WRR etc. Deze publicatie presenteren wij tijdens het VNG Congres in Maastricht en gebruiken we na de zomer tijdens bijeenkomsten in het land waarin we met gemeenten in gesprek gaan over thema's voor de Meerjarenvisie.

Samen maken wij de VNG. In verschillende regionale en landelijke overleggen moeten wij als gemeenten samen optrekken om goede belangenbehartiging uit te voeren. Zeker ook om de gemeentefinanciën op orde te krijgen en werkbare afspraken af te dwingen voor de uitvoering van het beleid.

Daarbij past een vereniging die vanuit een netwerkgedachte werkt. Samen maken wij de vereniging. Het advies van een van mijn voorgangers, Wim Deetman, over onze nieuwe governance geeft ons de handvatten om deze nieuwe, meer flexibele aanpak uit te werken. Bijvoorbeeld in de vorm van expertiseteams waarin we naast ons bestuur en onze commissies ook experts kunnen uitnodigen om op specifieke thema's mee te denken en zo de kennis en de kracht van de VNG te versterken. In 2019 zetten we nog meer de ramen open.

*Jan van Zanen,
Voorzitter VNG*

1 Inleiding

In deze kadernota kijken wij vooruit naar de VNG-kaders voor 2019. De kadernota wordt vervolgens uitgewerkt in de VNG Agenda 2019 met daaraan gekoppeld de VNG Begroting 2019. De kadernota geeft u de gelegenheid om richting te geven aan de werkzaamheden van de VNG. Dit is de eerste kadernota als onderdeel van de nieuwe planning- en control cyclus.

In 2015 hebben wij de verenigingsstrategie Gemeenten 2020 vastgesteld. Een belangrijke strategische ambitie voor de vereniging is: werken aan een krachtige lokale overheid door het versterken en vitaliseren van de lokale democratie.

De verenigingsstrategie beschrijft tot 2020 de opgaven op hoofdlijnen. Deze hoofdlijnen worden jaarlijks vertaald naar een Agenda. De VNG Agenda 2019 zal de laatste zijn met een koppeling naar Gemeenten 2020. Begin 2018 is gestart met de voorbereiding van een nieuwe meerjarenstrategie 2020-2024 voor de opgaven van alle gemeenten. Deze meerjarenstrategie wordt in de ledenvergadering van juni 2019 vastgesteld. De VNG Kadernota 2019 en VNG Agenda 2019 worden dus geschreven in een overgangstijd.

In veel opzichten is de verenigingsstrategie Gemeenten 2020 nog steeds actueel. Een krachtig lokaal bestuur; voorsorteren op de informatiesamenleving; stabiele en evenredige financiële verhoudingen; investeren in de fysieke en sociale leefbaarheid; het zijn voor de VNG-leden herkenbaar en relevante thema's. Deze thema's zijn onder de aandacht gebracht bij het kabinet en krijgen vorm in het Interbestuurlijk Programma. In het Interbestuurlijk Programma werkt de VNG met de mede-overheden samen om de voorliggende maatschappelijke vraagstukken gezamenlijk op te pakken.

In de Kadernota 2019 wordt eerst de context van 2019 geschetst waarbinnen de VNG opereert. Vervolgens geven we de beleidsmatige kaders weer waarbinnen de beleidsmatige ontwikkelingen voor 2019 plaatsvinden waar de VNG in 2019 het verschil moet maken. Daarna volgen de financiële kaders met uitgangspunten voor de begroting van 2019.

2 De context van de VNG voor 2019

Gemeenteraadsverkiezingen

Op 21 maart 2018 zijn de nieuwe gemeenteraden gekozen. Er hebben veel personele wijzigingen plaatsgevonden in de raden. Op basis van de verkiezingsuitslagen worden nieuwe colleges geformeerd. In een groot aantal gemeenten heeft dit al geleid tot nieuwe colleges. In de collegeprogramma's zullen dan ook nieuwe accenten worden aangebracht die van belang zijn voor het werk van de VNG.

Momenteel is de VNG bezig met het analyseren van deze programma's. We bekijken ook welke programma's tot stand gekomen zijn via nieuwe participatieve vormen. Deze analyse gebruikt de VNG als input voor de nieuwe meerjarenvisie en de uitvoering van de lopende VNG Agenda. Zeker zullen de uitkomsten ook van belang zijn voor de nieuwe VNG Agenda 2019, voor de uitwerkingen van het Interbestuurlijk Programma en voor de belangenbehartiging naar medeoverheden.

De winst van de lokale partijen

De groei van de lokale partijen heeft zich op 21 maart 2018 doorgezet. In 164 van de 335 gemeenten

is een lokale partij het grootst geworden. Stemde over heel Nederland in 2010 28% op een lokale partij, in 2018 was dit 33%.

De verdere opkomst van lokale partijen betekent veel voor het werk van de VNG. Waar vroeger landelijke partijen traditioneel sterk waren in het verbinden van het lokale en nationale niveau, vertraagt deze verbinding door de opkomst van lokale partijen.

Voor gemeenten is het cruciaal dat de problemen en wensen bij het uitvoeren van beleid terechtkomen bij het Rijk. De VNG is er voor alle lokale bestuurders en zet zich ook in om de verbinding te maken met partijen die geen landelijke verbinding hebben. Daarbij zullen we permanent de brug slaan tussen de gemeentelijke (uitvoerings)praktijk en het rijksbeleid.

Landelijke politieke partijen hebben vaak een breed aanbod van opleidingsmogelijkheden. Lokale partijen hebben deze mogelijkheid niet. De VNG en haar Academie bieden daarom opleidingsmogelijkheden aan. Dat doen we bijvoorbeeld in de vorm van 'raadgevers', waarmee alle raadsleden zich snel kunnen inlezen in de grote opgaven waarvoor gemeenten staan. Daarnaast heeft de VNG het 'Leerplatform voor raadsleden' gelanceerd waar raadsleden e-learnings kunnen volgen in onderwerpen als gemeentefinanciën en de rol en rechtspositie van de raad.

Een nieuwe meerjarenvisie

De VNG draagt zorg dat nieuwe gemeenteraadsleden en wethouders zich thuis voelen in de vereniging door hen goed en adequaat te ondersteunen.

In samenwerking met de provinciale VNG-afdelingen en ledennetwerken zal de VNG na de zomer bijeenkomsten organiseren en gesprekken voeren met burgemeesters, wethouders, griffiers, raadsleden en secretarissen. Deze gesprekken moeten leiden tot een heldere meerjarenvisie voor de vereniging.

De visie moet aansluiten op de maatschappelijke en bestuurlijke opgaven waar de gemeenten in de periode tot 2024 voor staan. Vanuit deze visie kunnen de gemeenten adequaat sturen en de visie zal waar dit mogelijk is, bruggen slaan tussen de verschillende domeinen.

Nieuw VNG-bestuur en VNG-commissies

2019 is het eerste volledige jaar voor de nieuwe bestuursperiode. Tijdens de ledenvergadering worden de nieuwe bestuurs- en commissieleden gekozen. Gelet op het grote aantal personele wijzigingen in de gemeenteraden en colleges is de verwachting dat een groot deel van het nieuwe bestuur en de commissies uit nieuwe leden zal bestaan.

De nieuwe bestuurs- en commissieleden gaan werken binnen de nieuwe inrichting van de governance (bestuur, commissies, tijdelijke expertisenetwerken) zoals geadviseerd door Wim Deetman. De commissies werken in 2019 met een nieuwe indeling. Daarnaast zullen de tijdelijke expertisenetwerken meer vorm krijgen. Op basis van eerste ervaringen beoordelen we hoe we deze expertisenetwerken het beste kunnen inzetten in de komende jaren.

Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU) en Samen Organiseren

2019 is het jaar waarin de Gezamenlijke Gemeentelijke uitvoering en de beweging van Samen Organiseren voor het eerst een volledige plan cyclus doormaakt. De in 2017 bij de ALV besloten derde functie (GGU) van de VNG is een cruciaal instrument geworden: gemeenten bundelen krachten om lokaal het verschil te kunnen maken. Sommige vraagstukken zijn eenvoudigweg te complex om lokaal goed te kunnen oplossen; op andere vraagstukken is voordeel te behalen door het met elkaar te organiseren. Gemeenten brengen daarvoor middelen bijeen in het fonds GGU. Samen Organiseren als beweging borgt daarbij de directe gemeentelijke betrokkenheid en eigenaarschap, met de VNG in een faciliterende rol.

Interbestuurlijk Programma

Nederland staat de komende tijd voor een aantal uitdagingen, zoals de energietransitie, het tegengaan van eenzaamheid en het terugdringen van het aantal mensen met problematische schulden. Deze opgaven beperken zich niet tot de grenzen van een gemeente of regio.

Voor de aanpak van maatschappelijke opgaven die bestuurlijke grenzen overstijgen heeft de VNG met het Rijk, provincies en waterschappen op 14 februari 2018 afgesproken de agenda voor het Interbestuurlijk Programma (IBP) uit te werken. In het IBP hebben de overheden gezamenlijk op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid ambities en heldere regels afgesproken voor samenwerking. Het IBP vormt de basis voor het uitwerken van de verschillende maatschappelijke opgaven, inclusief afspraken over resultaten en financiën. In de uitwerkingen van de verschillende programmalijnen zijn we samen aan zet.

Evaluatie van de governance

Wim Deetman heeft in zijn advies over de doorontwikkeling en vernieuwing van de VNG-governance, "Kennis vergaren, kennis delen, agenderend zijn", 21 aanbevelingen gedaan over de organisatie en werkwijze van de interne governance. Als startpunt van de uitvoering van het rapport heeft u tijdens de Buitengewone Algemene Ledenvergadering van 1 december 2017 een groot aantal aanbevelingen omgezet in wijzigingen in het Huishoudelijk Reglement en de Verenigingsstatuten. In 2018 en 2019 werken we verder aan de uitwerkingen van de aanbevelingen.

VNG dienstverlening

In zijn advies naar aanleiding van de evaluatie van de governance constateert Wim Deetman dat de leden veel waardering hebben voor de service en dienstverlening van de VNG. De dienstverlening vormt de ruggengraat van de VNG en het is goed om deze meer zichtbaar te maken. Dat was voor ons een belangrijke constatering en tevens een opdracht.

In 2018 is de VNG begonnen om het hele dienstverleningsaanbod van de VNG te inventariseren. Aan de hand daarvan bepalen we of bijsturing nodig is. Waar bestaan lacunes, doen we dingen waaraan geen behoefte meer bestaat, zijn historisch gegroeide keuzen nog bij de tijd? Daarnaast bekijken we hoe we de kwaliteit kunnen borgen. De opbrengsten van het uitvoeren van deze opdracht zal in grote mate bepalen welke eventuele vervolg opdrachten gedefinieerd worden voor 2019.

3 Beleidsmatige kaders voor 2019

De opgaven voor gemeenten worden complexer. Dit vraagt om een andere aanpak en om grote flexibiliteit. Gemeenten werken samen met inwoners, het bedrijfsleven, het onderwijs, maatschappelijke organisaties en met andere gemeentes op regionaal niveau. In wisselende samenstellingen, op diverse schaalniveaus. Daarnaast hebben inwoners en bedrijven steeds meer behoefte aan maatwerk. Dat stelt andere eisen aan gemeentelijke beleidsvorming en uitvoeringspraktijk. Om de veranderende rollen goed uit te voeren hebben gemeenten uitmuntende digitale voorzieningen nodig; een enorme uitdaging op zichzelf.

In 2019 zal de economische groei naar verwachting onverminderd hoog zijn, met positieve gevolgen voor gemeenten en haar inwoners: lage werkloosheid en een grotere bestedingsruimte in de gemeentelijke financiën. Tegelijkertijd zal hoge economische groei zorgen voor een grote druk op de (lokale) woningmarkt en zullen met name de sectoren techniek, zorg en onderwijs grote moeite hebben bij het vinden van geschikt personeel.

College voor Arbeidszaken (CvA)

Het CvA behartigt de collectieve werkgeversbelangen op het gebied van arbeidsvoorwaarden. Namens alle gemeenten werkt het college samen met de vakorganisaties aan arbeidsvoorwaarden die écht belangrijk zijn voor werkgevers en werknemers: vernieuwende en flexibele arbeidsvoorwaarden met perspectief. Ook het behouden en versterken van de kwaliteit van het ambt is een belangrijke taak van het CvA. In 2019 ondersteunt het CvA gemeenten bij de implementatie van de normalisering van de rechtspositie. De genormaliseerde cao is dan gereed. Verder werkt het CvA aan diversiteit en inclusie op de werkvloer, zodat iedereen mee kan doen. Het college start met een verkenning naar de gemeentelijke arbeidsmarkt om belangrijke ontwikkelingen in kaart te brengen.

Veranderende kaders voor gemeenten hebben ook gevolgen voor de vereniging en voor het werkapparaat. Lobby en belangenbehartiging zijn nog steeds nodig, maar een groot deel van het werk heeft betrekking op het samen beleid maken met leden, andere partijen en andere overheden. Daarnaast zal lobby en belangenbehartiging nog meer gericht zijn op het vertalen van ontwikkelingen bij gemeenten naar een agenda van gemeenten naar het Rijk.

Bij het opstellen van de VNG Agenda 2019 identificeren wij vier grote ontwikkelingen waarbinnen de VNG het verschil wil maken voor haar leden, bijvoorbeeld door middel van de programmatische samenwerkingen in het Interbestuurlijk Programma. De vier thema's zijn lokaal bestuur, digitalisering, sociaal domein en fysiek domein. Deze lichten we hieronder toe.

Voor alle duidelijkheid: het gaat hier niet om het hele werkpakket van de VNG. Ook de eerdergenoemde analyse van de collegeprogramma's zal bepalend zijn voor de VNG Agenda 2019 en mogelijk ook al voor de verdere uitvoer van de VNG Agenda 2018.

De kaders zijn breed. Dat is onontkoombaar: gemeenten hebben een breed takenpakket dat gepaard gaat met veel rijksregelgeving en veel verschillende geldstromen.

1 Lokaal bestuur: Permanent uitdagingen in het besturen van de gemeente

2019 zal het jaar zijn waar de uitvoering van de collegeprogramma's zichtbaar wordt. Tegelijkertijd zijn er invloeden van binnen en buiten het lokale bestuur die permanente uitdagingen met zich meebrengen. In deze kadenota beschrijven wij twee voorbeelden van deze uitdagingen die in 2019

extra aandacht genieten: ondermijning en gebruik van betrouwbare informatie.

Ondermijning

Ondermijning zal ook in 2019 een uitdaging blijven in het lokale bestuur.

De VNG besteedt aandacht aan de gevaren van ondermijnende cri-

minaliteit en de manier waarop gemeenten die kunnen aanpakken. Voor de aanpak van ondermijning zijn drie samenhangende factoren van belang: de aanpak van georganiseerde criminaliteit, de zorg voor een weerbare samenleving en een weerbaar en integer bestuur. De Ondermijningswet geeft mogelijkheden om op lokaal niveau het instrumentarium om georganiseerde criminaliteit aan te pakken uit te breiden en informatie beter te delen.

Grensregionale samenwerking

In 2019 zetten de grensregio's bepalende stappen. In de komende periode nemen de grensprovincies Groningen, Limburg en Zeeland de leiding in onderhandelingen over nieuwe bestuurlijke overlegstructuren met de deelstaten Noordrijn-Westfalen, Nedersaksen en Vlaanderen. Daarnaast zullen de Europese Commissie, het Europees Parlement en de 27 lidstaten onderhandelen over de Europese Interreg subsidies na 2020. Deze subsidies hebben als doel het aanjagen van regionale ontwikkeling in grensregio's. Tot slot zal 2019 in het teken staan van de aanpak van juridische en administratieve knelpunten in de domeinen infrastructuur en sociale zaken en werkgelegenheid door de Europese Commissie.

2 Informatievoorziening en digitalisering

Een andere blijvende uitdaging is het verbeteren van het lokale bestuur door het gebruik maken van betrouwbare informatie. Door de verdere informatisering van de samenleving is het steeds beter mogelijk lokale databronnen aan te leggen en te gebruiken ter onderbouwing van het lokale gemeentelijk beleid. Dit biedt grote mogelijkheden voor het besturen van gemeenten.

Tegelijkertijd vraagt dit kennis en kunde van het ambtelijk apparaat in het duiden van data. Een belangrijke ontwikkeling zien we terug in de opkomst van nepnieuws. Waar vroeger nepnieuws vast onderdeel was van satirische rubrieken is door met name de opkomst van sociale media nepnieuws gemeengoed geworden. Duiding van nieuws, data en identiteit zal daarom blijvende aandacht vragen bij het besturen door het lokale bestuur.

Gemeenten staan als meest nabije overheid middenin de informatiesamenleving en maken volop gebruik van de kansen die deze biedt voor verbeterde en nieuwe dienstverlening. Tegelijkertijd ervaren zij de dilemma's en morele grenzen die door verregaande digitalisering expliciet naar voren komen.

De voorbeelden van Cambridge Analytics, Facebook en nepnieuws, en de transformerende werking van platformen als Uber en AirBnB zijn het begin van bewustwording over nieuwe manieren van samenleving en waarborgen die opnieuw bevestigd of uitgevonden moeten worden. Tegelijkertijd leidt digitalisering in de dagelijkse en staande dienstverlening van gemeenten tot ongekende mogelijkheden tot innovatie en samenwerking.

Ondersteuning en uitvoering

Een uitdaging is ook het verder vormgeven van de ondersteuning van de uitvoering. In 2017 besloot de ledenvergadering onder de titel Samen Organiseren tot het instellen van een Fonds Gemeenschappelijke Gemeentelijke Uitgaven. De sturing is in handen van het College van Dienstverlening, met verschillende vormen van directe inbreng van gemeenten. De gedachte hierachter is dat we verder komen wanneer we voorzieningen voor gemeentelijke dienstverlening gezamenlijk ontwikkelen. Voorzieningen worden dan goedkoper, professioneler en innovatiever, terwijl we ook zorgen voor standaardisering. In 2018 zijn we echt van start gegaan. In 2019 is het belangrijk hieraan verder vorm en inhoud te geven.

3 Sociaal domein: van overheid naar samenleving en van aanbodgericht naar persoonsgericht

Met de decentralisaties in het sociaal domein (Wmo, Jeugdwet en Participatiewet) hebben gemeenten een cruciale rol gekregen in de ondersteuning van mensen die het, al of niet tijdelijk, niet zelfstandig redden. De decentralisaties omvatten een aantal bewegingen: van Rijk naar gemeenten, van overheid naar samenleving en van aanbodgericht naar persoons- en situatiegericht. De focus ligt de komende tijd, behoudens restopgaven in de eerste beweging, op de tweede en derde beweging. Om die te realiseren werken we nauw samen met andere partijen, onder meer in het Programma Sociaal Domein.

De verandering in het sociaal domein was niet alleen een majeure bestuurlijke operatie, ze beoogt vooral een andere manier van denken en doen. Zorg, hulp en (inkomens) ondersteuning zijn niet langer het gevolg van een gelijke toedeling van geprotocolleerde producten en voorzieningen, maar worden gegeven op basis van de persoonlijke situatie van de hulpvrager in brede zin.

VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap

Sinds juli 2016 is het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap van kracht. Het VN-verdrag biedt een toegepaste uitwerking van bestaande mensenrechten, met als doel een gelijkwaardige participatie van mensen met een beperking in de maatschappij. De VNG zal samen met gemeenten de komende twee jaar een extra impuls geven aan de initiatieven van gemeenten die zich richten op volwaardig meedoen van hun inwoners met een beperking. Dit doen we onder meer door met koplopergemeenten bestaande initiatieven groter en zichtbaarder te maken zodat alle Nederlandse gemeenten hiervan kunnen leren. Overige gemeenten ondersteunen we bij hun stappen naar een meer inclusieve samenleving.

Daarnaast leiden ontwikkelingen als extramuralisering en langer thuis wonen tot een veranderend beeld van wijken, met nieuwe noodzakelijke voorzieningen, bijvoorbeeld voor beschermd wonen. De VNG ziet het als haar taak om gemeenten in deze opgaven te ondersteunen, zodat mensen naar eigen behoefte en mogelijkheden aan de samenleving kunnen deelnemen.

Die ondersteuning kent een aantal gezichten. Ten eerste kan de digitalisering gemeenten helpen bij een meer persoons- en situatiegerichte aanpak. Standaardisering beperkt vermijdbare administratieve lasten. Door standaardisering van de backoffice, bijvoorbeeld via goede administratieve systemen ontstaat ook ruimte om in de praktijk maatwerk te leveren.

Ten tweede geven we specifiek aandacht aan een aantal urgente maatschappelijke opgaven, onder meer in de relatie tussen zorg en veiligheid. Huiselijk geweld en kindermishandeling vormen (nog steeds) een groot probleem, met veel impact zowel persoonlijk als maatschappelijk. Dat zelfde geldt voor mensenhandel en voor recidive na detentie. Samen met het Rijk en andere partners maken we afspraken om deze problemen het hoofd te bieden. Ook andere maatschappelijke vraagstukken – zoals jongeren tussen wal en schip en mensen met een afstand tot werk en participatie – krijgen gericht de aandacht. Door de vraagstukken op meer niveaus te adresseren, hopen we echt verschil te maken.

De derde manier van ondersteuning is om gemeenten te helpen bij een aantal doorsnijdende thema's die voor de beweging naar meer vraag- en aanbodgericht cruciaal zijn. Zo gaan we met hen na hoe zij preventie (waarvan veel wordt verwacht) verantwoord en duurzaam in hun organisatie en methoden kunnen vormgeven.

4 Fysiek domein: gezamenlijk de opgaven binnen de fysieke leefomgeving aanpakken

Vrijwel alle maatschappelijk noodzakelijke investeringen hebben een ruimtelijke vertaling nodig, ook wanneer deze niet rendabel is. Die opgaven gezamenlijk het hoofd bieden is geen sinecure. In deze kadernota diepen wij twee grote maatschappelijke opgaven verder uit, de woningmarkt en de klimaatopgave.

Woningmarkt

Tijdens de economische crisis zijn de investeringen in woningbouw en mobiliteit achtergebleven. In de Randstad bestaat een grote behoefte aan betaalbare woningen (zowel huur als koop) en aan meer huurwoningen in het middensegment. Elders in het land moet worden geherstructureerd als gevolg van bevolkingsdaling. In het hele land moeten forse aanpassingen plaatsvinden om de woningvoorraad beter toe te snijden op de verschillende doelgroepen.

Gemeenten merken de gevolgen in de uitvoering van hun beleid. In bepaalde segmenten van de woningmarkt, zoals het middensegment, is vooral in de grote steden een onbalans ontstaan in het woningaanbod. Juist dit middensegment is essentieel geworden voor het functioneren van de woningmarkt.

Daarnaast heeft het uitblijven van huur- en koopwoningen in het middensegment effect op het wegtrekken van met name middeninkomens uit de stad, wat de tekorten aan zorg- en onderwijspersoneel vergroot. Bij het vinden en uitvoeren van oplossingen zal vaker over

Programma omgevingswet

In 2021 treedt de omgevingswet in werking. Het programma Invoering Omgevingswet Gemeenten wordt uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de VNG en maakt deel uit van het interbestuurlijke programma 'Aan de slag met de Omgevingswet'. De VNG gaat in 2019 aan de slag met:

- De totstandkoming van uitvoerbare wet- en regelgeving (lobby/beleid)
- Het ontwikkelen van beleidskaders voor implementatie en gebruik van het Digitaal Stelsel Omgevingswet door gemeenten
- Het organiseren van kennisuitwisseling binnen en tussen gemeentelijke doelgroepen (netwerken) en tussen landelijke en lokale praktijk
- Het (samen met gemeenten) ontwikkelen van kennis en hulpmiddelen die de invoering van de Omgevingswet door gemeenten ondersteunen (kerninstrumenten, anders werken, informatievoorziening)

woningmarktgrenzen heen gekeken moeten worden. Dat maakt het vinden en uitvoeren van oplossingen extra complex, bijvoorbeeld voor het beschikbaar hebben van voldoende woningen voor kwetsbare groepen en jongeren. De VNG ziet deze uitdaging als een belangrijke maatschappelijke opgave.

Klimaat

Nederland moet zich aanpassen aan het veranderend klimaat. Bij alle plannen voor de fysieke omgeving moet rekening worden gehouden met verhoging van de zeespiegel, daling van de bodem, behoefte aan meer capaciteit voor waterberging en voorkomen van hittestress.

De wateropgaven vergen een langjarig investeringsprogramma. De bereikbaarheid van (stedelijke) gebieden is een groot probleem en de vooruitzichten maken ingrijpende maatregelen noodzakelijk. Daar ligt een opgave voor alle overheidslagen.

Tegelijkertijd moet de energietransitie helpen om de veranderingen in het klimaat te beteugelen. Het zijn twee kanten van dezelfde medaille. Gemeenten spelen in beide opgaven een grote rol en willen die verantwoordelijkheid nemen. Gemeenten doen dat niet alleen maar met een groot aantal partners: andere overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en niet te vergeten hun eigen inwoners.

Wij willen daarin ook aandacht voor regionale verschillen. Daarom zijn wij samen met gemeenten gestart om regionale energiestrategieën te ontwikkelen. Bij gemeenten komen veel lijnen samen. De aanpak van klimaatadaptatie en energietransitie heeft alles te maken met bouwen, wonen, mobiliteit, arbeidsmarkt en onderwijs. Dit zijn stuk voor stuk opgaven die alleen succesvol kunnen zijn met integraal beleid op lokaal en regionaal niveau.

Daarnaast moet een aantal randvoorwaarden op orde zijn. Denk aan de invoering van de Omgevingswet, de bouwregelgeving, de regels voor woningcorporaties of het mobiliteitsbeleid.

De VNG wil het verschil maken om ervoor te zorgen dat de gezamenlijke gemeenten ervoor zorgen dat Nederland in 2050 klimaatbestendig is. Dat doen we niet alleen zelf maar wij waken er ook voor dat er goede nationale condities voor gemeenten worden gerealiseerd tijdens onderhandelingen.

De VNG gaat samen met alle gemeenten verder met het ontwikkelen van regionale energiestrategieën. Een programmatische aanpak van aardgasvrije wijken maakt hier deel van uit, evenals grootschalige energiebesparing in de woningvoorraad.

4 Financiële kaders voor 2019

De veranderende context van de VNG stelt hoge en nieuwe eisen aan de VNG-organisatie. De VNG-organisatie is een concern, waarbij de verschillende onderdelen samen onder de VNG-vlag meerwaarde creëren voor haar leden. De afgelopen jaren is gewerkt aan een sterke basis, die ten goede komt aan de kwaliteit en effectiviteit van de primaire dienstverlening: de belangen van gemeenten behartigen en gemeenten ondersteunen in de uitvoer van de diverse taken.

De komende jaren zijn gericht op het verder verenigen van het concern. Daarbij staat het continueren van de kwaliteit van dienstverlening voorop. We zetten hierbij een aantal (financiële) toegangspunten centraal.

In de ledenvergadering van juni 2017 is een evaluatie van de contributiesystematiek toegezegd. Het evaluatietraject onder leiding van een bestuurlijke begeleidingscommissie heeft geresulteerd in voorstellen voor een nieuwe contributiesystematiek. Daarnaast is er naar aanleiding van de motie van Heerhugowaard een onderzoek gestart naar de omvang van het weerstandsvermogen. Een onafhankelijke financieel adviesbureau heeft dat onderzoek uitgevoerd. De voorstellen worden apart aan u gepresenteerd.

Europese subsidies voor gemeenten

Het jaar 2019 staat in Brussel in het teken van de onderhandelingen over het EU-budget 2021-2027 en de Europese structuurfondsen die daaruit gefinancierd worden. Gemeenten en lokale partners investeren met de structuurfondsen in innovatie, verduurzaming, grensoverschrijdende samenwerking en het begeleiden van mensen naar werk. De VNG zet hierbij in op een zo groot mogelijk aandeel voor Nederland uit de structuurfondsen. Het aandeel staat door de Brexit en nieuwe begrotingsprioriteiten (migratie, veiligheid, defensie) onder druk. Het Europees Parlement en de Europese Commissie zetten in op een besluit vóór de Europese verkiezingen (mei 2019), maar de verwachting is dat de lidstaten pas in het najaar van 2019 tot een besluit komen. Daarna wordt gestart met het opstellen van de Europese subsidieprogramma's voor de periode 2021-2027.

Financiële uitgangspunten voor 2019

Om verdere integratie en samenwerking in het VNG-concern te versterken worden bij het opstellen van de VNG Begroting 2019 vier uitgangspunten centraal gesteld.

Toekomstbestendige begroting

De VNG ontwerpt een toekomstbestendige begroting. Daarom komt er een voorstel voor contributie en weerstand.

Nieuwe planning en controlecyclus

In de nieuwe planning en controlecyclus van de VNG neemt de begroting een belangrijk plaats in. De begroting moet een flexibel stuurinstrument zijn waarmee het bestuur en de algemene directie, binnen haar eigen bevoegdheden, de VNG goed kunnen aansturen en bijsturen.

De begroting als flexibel sturingsinstrument

In 2019 heeft de VNG een begroting die ingezet kan worden als flexibel sturingsinstrument, passend bij een wendbare organisatie. In plaats van een traditionele kostenbegroting wordt er een start gemaakt met een op activiteiten gebaseerde begroting. In de begroting worden de directe kosten geraamd aan de hand van de beleidsdomeinen.

Naast een koppeling van prestaties met middelen wordt een start gemaakt met een financieel meerjarenperspectief in de begroting. Door het toevoegen van een meerjarenperspectief in de begroting geeft het de mogelijkheid eerder te sturen op het gewenste resultaat.

Naar een regierol

De begroting is in de afgelopen jaren meer dan verdubbeld door gemeentefonds gefinancierde projecten en rijkssubsidies. Daardoor is het noodzakelijk om verdere integratie en samenwerking te bewerkstelligen op concernniveau. Subsidieprojecten en het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering worden concernbreed uitgevoerd, waarbij rollen en verantwoordelijkheden tussen de verschillende onderdelen ontstaan. Een sterkere regierol binnen de VNG is daarbij essentieel om verdere harmonisatie te bewerkstelligen.

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 82 00
info@vng.nl

Mei 2018

vng.nl